
ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

*Онiщик Юрiй Вiталiйович,
кандидат юридичних наук
доцент кафедри фiнансових розслiдувань
Нацiонального унiверситету
державної податкової служби України*

Однією з важливих складових фінансово-правового статусу юридичних осіб є правосуб'єктність. Для того, щоб юридична особа була учасником фінансових правовідносин, здобувала (набувала) в них права і виконувала обов'язки вона повинна бути наділена правосуб'єктністю, а саме фінансовою правосуб'єктністю.

Необхідно зазначити, що фінансова правосуб'єктність не є похідною від інших правосуб'єктностей (адміністративна, конституційна, цивільна та ін.). На нашу думку, помиляється Л. Грось, який зазначав, що юридична особа є суб'єктом перш за все цивільного права, а правосуб'єктність юридичної особи в галузях трудового і фінансового права носить похідний характер [1, с. 33]. Відносини між суб'єктами фінансових відносин регулюються фінансово-правовими нормами. Фінансова правосуб'єктність визначається предметом та методом фінансово-правового регулювання, і фінансова правосуб'єктність ні в якому разі не може бути похідною від будь – якої іншої правосуб'єктності.

На наш погляд, фінансова правосуб'єктність юридичних осіб є спеціальною. Специфічні різновидності має спеціальна правосуб'єктність в галузях права, які регулюють владні відносини [2, с. 144]. Фінансове право є публічним правом, оскільки регулює суспільні відносини у сфері діяльності публічної влади, а саме владно-майнові відносини у сфері мобілізації, розподілу і використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів держави та органів місцевого самоврядування, необхідних для їх безперебійного функціонування. Більше того, фінансовому праву притаманний метод державно-владних розпоряджень, який полягає в тому, що обов'язкова сторона фінансово – правових відносин – орган державної влади або орган місцевого самоврядування, підтримуючи публічний фінансовий інтерес, дає обов'язковий припис іншій стороні в сфері фінансів. Тому вважаємо, що фінансова правосуб'єктність юридичних осіб є спеціальною.

Для того, щоб юридична особа мала права і обов'язки у фінансових правовідносинах, їй необхідно бути наділеною правоздатністю, дієздатністю та деліктоздатністю. Фінансова правоздатність - це здатність суб'єкта фінансового права мати права і нести обов'язки у сфері, пов'язаній із здійсненням державою та органами місцевого самоврядування фінансової діяльності. Фінансова дієздатність також відіграє важливу роль і має велике значення для юридичної особи. За допомогою фінансової дієздатності відбувається процес здійснення внутрішніх завдань, функцій юридичної особи у фінансових відносинах. Фінансова дієздатність - це здатність суб'єкта фінансового права своїми діями набувати та здійснювати права і обов'язки, які передбачені фінансовим законодавством. Особливим елементом фінансової правосуб'єктності юридичних осіб виступає деліктоздатність. Вона є важливою складовою частиною її правосуб'єктності. Фінансова деліктоздатність - це здатність суб'єкта фінансового права за порушення своїх обов'язків нести відповідальність у випадках, передбачених фінансовим законодавством.

Юридична особа стає суб'єктом фінансових відносин з моменту державної реєстрації. Державна реєстрація юридичної особи є тим чинником, при якому

організація стає повноправним учасником фінансових відносин, а це, у свою чергу, призводить до того, що у юридичної особи виникає фінансова правосуб'єктність, а саме фінансова правоздатність, як один з елементів юридичної властивості - правосуб'єктності, тобто здатність мати права й обов'язки у фінансовій сфері.

Слід зауважити, що фінансова правосуб'єктність юридичної особи змінюється при реорганізації [3, с. 90]. При реорганізації відбувається припинення діяльності юридичної особи, але її справи і майно переходять до іншої організації у порядку загального правонаступництва [4, с. 124].

Реорганізація – це перетворення або зміна структури чи організаційної форми підприємства, установи, організації, закладу тощо, а також перебудова будь-якої системи чи структури управління. З огляду на юридичний зміст і наслідки реорганізація означає припинення діяльності певних суб'єктів права (особи юридичної, органу державної влади та ін.) і виникнення нових з відповідним обсягом прав та обов'язків [5, с. 292].

З визначення поняття “реорганізація”, можна зробити висновок, що тут мова йде не про виникнення або припинення фінансової правосуб'єктності юридичної особи, а про зміну її змісту, тому що така реорганізація може призвести до здійснення нової діяльності. Такі зміни передбачають за собою і зміну фінансових обов'язків і прав, які в залежності від характеру здійснюваної діяльності реорганізуючою організацією може збільшуватися або зменшуватися, тобто змінюється зміст фінансової правосуб'єктності юридичної особи.

Отже, незважаючи на те, що з позиції цивільного права реорганізація означає появу нової юридичної особи, у фінансовому праві реорганізація не означає появу нового суб'єкта і відповідно з цим організація, яка реорганізовується, зобов'язана виконати всі фінансові обов'язки свого попередника [3, с. 91].

Припинення фінансової правосуб'єктності юридичної особи відбувається з моменту скасування державної реєстрації, а саме з моменту виключення її з державного реєстру.

Таким чином, юридичні особи у фінансовій сфері не можуть існувати та здійснювати свою діяльність без фінансової правосуб'єктності. Під фінансовою правосуб'єктністю юридичної особи слід розуміти передбачену фінансовим законодавством здатність мати, набувати і здійснювати своїми діями обов'язки і права у фінансових відносинах, а також нести відповідальність за порушення своїх обов'язків у фінансовій сфері.

Література:

1. Грось Л. Участие публично – правовых образований в отношениях собственности: гражданско-правовые проблемы // Хозяйство и право. – 2001. - № 5. – С. 29–35.
2. Алексеев С.С. Общая теория права. В двух томах. Т. II – М.: Юридическая литература, 1982. – 360 с.
3. Перепелица М.А. Правовое регулирование статуса плательщиков налогов и сборов в Украине. Монография / Под ред. проф. Н.П. Кучерявенко. - Харьков: Легас, 2003. – 116 с.
4. Цивільне право України : Підручник: У 2-х кн. / Д.В. Боброва, О.В. Дзера, А.С. Довгерт та ін.; За ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 864 с.
5. Юридична енциклопедія: в 6 т. / [редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.]. – К.: Укр. енцикл., т. 5: П-С. – 2003. – 733 с.